

Un acord per brodar dues dalmàtiques per a l'Església Parroquial del Pinell (any 1582)

Joan-Hilari Muñoz i Sebastià¹

Les parròquies de l'actual comarca de la Terra Alta tenen una llarga història que arrenca dels segles XII-XIII que fou quan es consolidà la conquesta cristiana del territori anteriorment en mans dels andalusins. Tot i aquesta provada antiguitat, els diferents conflictes bèl·lics, els canvis de modes artístiques o el propi ús i envelliment dels objectes, ens han privat molt sovint de conservar mostres remarcables de tot el conjunt de peces artístiques que hi havia per al servei litúrgic o per al culte en els diferents temples parroquials de la comarca.

Però, de vegades, una afortunada troballa d'arxiu ens permet conèixer, ni que sigui només de forma escrita, de l'existència d'un objecte artístic que en un moment concret fou creat per al servei d'una parròquia i que actualment no es conserva.

Aquest és el cas de la localització dintre d'un protocol notarial, conservat a l'Arxiu de la Catedral de Tortosa, d'un contracte signat el dia 24 d'abril de l'any 1582 entre Pere Gasulla i Pere Ferrer, pagesos del Pinell, i un brodador de Tortosa que es deia Miquel Àngel Espinosa sobre la brodadura de dues dalmàtiques destinades a l'església del Pinell.²

El text de l'acord (reproduït de forma íntegra al final de l'article) aporta diferents informacions valuoses sobre la peça a brodar:

- en primer lloc, detalla la identitat tant dels clients, com de brodador que accepta l'encàrrec. Els primers són dos pagesos del Pinell: **Joan Gasulla i Pere Ferrer Martí**, el primer ho fa com a marmessor³ testamentari de la difunta Isabel Serres, i el segon com a procurador (o sigui, representant legal) de Justina Serres i de Ferrer, hereva universal d'Isabel. Pel que fa al brodador era **Miquel-Àngel Espinosa**, del qual sabem que era fill del també brodador Pere Espinosa, de Benicarló,⁴ i de moment, el tenim documentat residint i treballant a Tortosa un llarg període de temps, concretament entre els anys 1571 i el 1611. Entre ambdues dates

realitzà diferents treballs en l'art del brodat a la ciutat de Tortosa i aquest contracte del Pinell és seu el primer encàrrec documentat fet fóra de Tortosa.

- El text del contracte també detalla el tipus de treball a realitzar: dues **dalmàtiques**, una per un diaca i l'altra per un sotsdiaca. Aquest tipus de vestidura litúrgica prenia el nom d'un tipus de capa que portaven els antics habitants de Dalmàcia i que a partir del segle XV fou la roba que portaven els diaques quan acompanyaven al sacerdot oficiant. La seva forma varià en el temps, però a partir del segle XVI es convertí en un tipus de túnica, feta amb teixits luxosos, oberta pels costats i amb mànigues curtes (**figura 1**). El termini fixat per fer la feina fou d'aproximadament tres mesos i mig, ja que es marcava la propera festa de sant Llorenç (o sigui, el 10 d'agost) com a data estipulada per lliurar les dues dalmàtiques.

- També es detallaven les característiques de les peces litúrgiques, les quals serien "*de vellut carmesí y de vellut blau pel mig ab los faldons y boques mànegues y collas brodats de unes recamaduras al romano de setí groch y recamat de cordó de or, ayxí com usa ab altres semblants dalmàtiques, y los cordons y franques de seda de diverses colos*", o sigui un treball basat en teixit de seda vermella i blava, amb brodats de seda groga d'inspiració renaixentista italiana (probablement grutescos) a les mànigues, i els cordons i vores fets amb sedes de diferents colors.

- Les condicions econòmiques quedaven també ben fixades ja que el brodador cobraria per ambdues dalmàtiques cent trenta lliures de moneda barcelonesa, repartides en dos terminis: seixanta en el moment de signar el contracte, per poder comprar materials per iniciar la feina⁵ i la resta en el moment de lliurar les dues peces ja acabades.

- El darrer punt del contracte estipula el nom dels fiadors d'ambdues parts i els testimo-

Fotografia d'una dalmàtica del segle XVI conservada a la Catedral de Tortosa (Catàleg de l'exposició *Fidei Speculum. Art litúrgic de la diòcesi de Tortosa*).

nis de l'acord.

Malauradament, tot i no conservar-se actualment aquesta interessant peça de roba litúrgica, la localització d'aquest contracte ens ha permès saber almenys la seva existència i donar-la a conèixer als nostres lectors.

Acabem la nostra aportació transcrivint íntegrament el contracte per brodar les dues peces de roba:

Capítols y concòrdia feta y firmada per y

entre los honorables en Pere Gassulla, pagès del lloc del Pinell, bisbat de Tortosa, altre dels marmessors y executors del testament de na Isabet Serres, qo., de dit lloc y en Pere Ferrer Martí, procurador de na Justina Serres et de Ferrer, hereva universal de la dita qo. Elisabet Serres, de dit lloc del Pinell, de part una y lo honorable mestre Miquel Àngel Spinosa, brodador de dita ciutat de Tortosa, de part altra, en e sobre la fàbrica de dos dalmàtiques de diaca y sotsdiaca per a la sglésia de dit lloc del Pinell, los

quals capítols són del tenor següent:

E primerament, és pactat y concordat entre dites parts que lo dit mestre Miquel Àngel Spinosà, brodador, a totes ses despeses farà y fabricarà les dites dos dalmàtiques de diaca y sotsdiaca, les quals donarà a dits marmessor y Pere Ferrer fetes y acabades a tots obs del modo y manera que baix se dirà d'aquí al dia o festa del gloriós sant Llorens, primer màrtir.

Item, és pactat y concordat entre dites parts que lo dit mestre Miquel Àngel Spinosà sia tingut de donar dites dos dalmàtiques de diaca y sotsdiaca fetes y acabades a tots obs d'esta manera, ço és, les dos dalmàtiques de vellut carmesí y de vellut blau pel mig ab los faldons y boques mànegues y collas brodats de unes recamadures al romano de setí groch y recamat de cordó de or, ayxí com usa ab altres semblants dalmàtiques, y los cordons y frangues de seda de diverses colos, les millors que a dit Miquel Àngel Spinosà aprarrà convindrà per a dites dalmàtiques.

Item, és pactat y concordat entre dites parts que dits Pere Gassull y Pere Ferrer en dits noms sien tinguts y obligats a bestraure a dit mestre Miquel Àngel Spinosà per a obs de comprat los pertrets per a fabricar dites dos dalmàtiques seixanta lliures, moneda barsalonesa, les quals LX lliures, dit Pere Ferrer en dit nom encontinent bestragué a dit Spinosà en diners contant y aquelles confessa haver agudes y rebudes en diners contants a tota llur voluntat. E per lo semblant dit Spinosà promet a dits Gassulla y Ferrer que així per seguretat de la dita bestreta com per tot lo damunt dit los ne darà per fermança y principal obligat juntament ab ell y sens ell com a la present ne dona per fermança y principal al magnífich mossèn March Antoni Vilar, ciutadà de la present ciutat de Tortosa, lo qual juntament ab ell y sens ell sia tengut y obligat a tot lo damunt dit. E lo dit mossèn March Antoni Vilar, present a dites coses, accepta de bon grat la càrrega de dita fermança y promet, juntament ab son principal y sens ell, ésser tingut y obligat a tot lo damunt dit, obligant ne per ço així principal com fermança tots sos béns y de qualsevol d'ell insolidum, mobles e immobles aguts y per aver, y així ho firmen e juren llargament.

Item, los dits Pere Gassulla y Pere Ferrer en dits nom convenen y prometen al dit Miquel Àngel Spinosà, present, que encontinent que les dites dos dalmàtiques seran acabades a tots obs, com dal és dits, y per ells seran rebudes, ells ab tot efecte daran y pagaran realment y de fet setanta lliures de dita moneda a compliment de cent trenta lliures que és lo preu de dites dos dalmàtiques com ja ell dit Spinosà tinga de bestreta les dites seixanta lliures, y dites setanta lliures pagaran encontinent que dites dos casulles seran rebudes sens ninguna dilació y per atendre y complir dites coses ne obliguen, ço és lo dit Pere Gassull los béns de dita marmessoria y lo dit Pere Ferrer sos béns propis, ayxí mobles com immobles aguts y per aver, haixí ho firmen e juren llargament.

Ffinalment volen les dites parts que lo present acte de concòrdia sia fet y allargat per seguretat de dites parts, tant quant per art de notaria fer y allargarse puga vera substancia del fet en res no mudada.

Et ideo nos dicte partes laudantes, etc.

Testes honorabilis Franciscus Bramó agricola Dertusae et Franciscus Altadill sutor dicti loci del Pinell, diocesis Dertusensis.

1. Professor de Secundària a l'IES "Ramon Berenguer IV" d'Ampostà (Montsià). Adreça electrònica: vinallop@terra.es
2. ACTo (= Arxiu de la Catedral de Tortosa). Protocols Notarials. *Pere Pelliça 12, s/f*
3. Els marmessors eren els encarregats de complir els manaments fets pel testador en les seves darreres voluntats, una vegada aquest ja havia mort.
4. ACTo. Protocols Notarials. *Joan Puigverd 28.*
5. El dia 1 de juny d'aquell any 1582, el notari Pere Pelliça recull una escriptura on s'afirma que el brodador Espinosà ha anat a València "...per a comprar vellut y seda té obs de la fàbrica de dos dalmàtiques de diaca y sotsdiaca que ha de fer y fabricar per a la sglésia de la vila del Pinell (...) haver de servir dit vellut y seda per a la fàbrica de dites dos dalmàtiques per a dita sglésia de dita vila del Pinell..." ACTo. Protocols Notarials. *Pere Pelliça 12, s/f*